

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.

«___» _____ 2023 р.

Реєстраційний № _____

«___» _____ 2023р.

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ
ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ КРАЄЗНАВСТВА.
ВИГОТОВЛЕННЯ АЛЬБОМА КРАЄЗНАВСТВА

Кваліфікаційна робота студентки
групи ЗДОм-22
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Феньків Олени Олегівни

Керівник кандидат філологічних
наук, доцент Іншакова І. Є.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS ___ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.....	7
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ	7
1.1. Психофізіологічні особливості передшкільного віку.....	7
1.2 Загальні особливості національно-патріотичного виховання	13
1.3 Загальні особливості краєзнавства	18
Висновки до першого розділу	25
РОЗДІЛ 2.....	26
ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КРАЄЗНАВСТВА.....	26
2.1. Краєзнавство в загальній практиці дошкільної освіти	26
2.2. Особливості національно-патріотичного виховання дітей передшкільного віку засобами краєзнавства	36
Висновки до другого розділу.....	46
РОЗДІЛ 3.....	47
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ КРАЄЗНАВСТВА: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ	47
3.1. Методичні рекомендації для вихователів закладів дошкільної освіти з національно-патріотичного виховання	47
3.2. Практичний зміст досліджуваної проблеми.....	51
Висновки до третього розділу	54
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасні та динамічні зміни, які відбуваються в Україні у політиці, економіці та соціальній сфері, підкреслюють актуальність питання патріотичного виховання молодого покоління. У сучасному світі, де зміни відбуваються швидко, потрібні творчі та новаторські підходи до формування патріотичних якостей особистості. Важливо пам'ятати, що наша культура, що віддзеркалює столітні цінності нашого етносу, є потужним джерелом і надійною основою для виховання дітей і молоді.

Ця культура має унікальні можливості впливу на формування особистості та укладання в неї національного світогляду, духовності, моральності та закоханості у власну Батьківщину. Науковці та вихователі повинні шукати нові способи і засоби використання цього джерела для зміцнення патріотичних цінностей у молодому поколінні та сприяння їх готовності віддати своєму народу та країні.

Таким чином, важливо поєднувати сучасні підходи до виховання зі збереженням та використанням нашої культурної спадщини. Виховання патріотизму та національної свідомості у молодому поколінні потребує інноваційних методів, таких як використання інтерактивних технологій, культурних заходів та проектної роботи. Також важливо створювати умови для поглибленого вивчення власної історії, традицій, мови та національних цінностей.

Педагоги та батьки відіграють ключову роль у вихованні патріотизму та гордості за свою країну. Вони повинні бути прикладом у виявленні патріотичних почуттів, розповідати дітям про важливі події та особистості в історії країни, а також створювати умови для їх участі в національних святкуваннях і проектах.

Збереження та посилення патріотичних цінностей у молодому поколінні є важливим завданням для майбутнього країни, і це завдання може бути досягнуте через поєднання сучасних педагогічних методів з нашою багатою

культурною спадщиною.

Ідею національно-патріотичного виховання особистості втілено в офіційних документах та науково-методичних матеріалах, які спрямовують процес оновлення освітньо-виховного процесу в нашій країні. Згідно з БКДО (2021) висвітлений напрям включає формування соціально-громадянської компетентності. Ця компетентність передбачає розвиток здатностей виражати особистісні якості, вирощувати соціальні почуття та прививати любов до Батьківщини. Важливий аспект - готовність дітей до активної участі в соціальних подіях, спрямованих на покращення спільного життя, в дитячих осередках, громаді та суспільстві [3].

У сфері виховання патріотичної свідомості серед дітей дошкільного віку, роль краєзнавства виявляється надзвичайно значущою, особливо на рівні системи освіти. Краєзнавство відрізняється вмінням сприяти формуванню культури міжнаціональних відносин і сприяти розвитку терпимості та поваги до історії, традицій, обрядів і мови власної нації. Його історичний аспект виконує ключову роль у збереженні культурної та духовної спадщини рідного краю. Краєзнавство вчить не лише полюбляти рідні місця, а й цінувати знання про них. Воно розвиває цікавість до історії, мистецтва, літератури, культури, сприяючи підвищенню рівня культурної свідомості.

Таким чином, краєзнавство у дошкільній освіті виступає важливим ресурсом для збагачення знань дітей про їхню рідну малу Батьківщину, виховання любові до неї та формування моральних якостей. Це також сприяє розкриттю зв'язків рідного міста з загальною історією Батьківщини. Краєзнавство виступає не лише як педагогічний інструмент, але й як засіб, що залучає дошкільнят до творчості, розширює їхні знання про мистецтво рідного краю та особливості його сучасного життя. На нашу думку, краєзнавство являє собою унікальний набір найважливіших та переконаних, що краєзнавство може бути дуже ефективним педагогічним інструментом у процесі національно-патріотичного виховання дітей у закладах дошкільної освіти. Воно дозволяє

вихователям активно впроваджувати цінні знання про свою Батьківщину в педагогічну практику, сприяючи підвищенню патріотичної свідомості і глибокого зв'язку дітей зі своєю рідною місцевістю. Краєзнавство допомагає дітям краще розуміти та цінувати своє оточення, розвиває в них патріотизм та гордість за свою культуру і історію, що є надзвичайно важливими аспектами виховання молодого покоління.

Мета дослідження – теоретично та практично обґрунтувати особливості національно-патріотичного виховання дітей передшкільного віку засобами краєзнавства.

Завдання дослідження:

- розглянути зміст поняття «національно-патріотичне виховання» та дослідити його особливості в умовах закладів дошкільної освіти;
- проаналізувати загальні риси краєзнавства та висвітлити його роль в практиці дошкільної освіти;
- дослідити особливості національно-патріотичного виховання дітей передшкільного віку засобами краєзнавства;
- розробити альбом краєзнавства та методичні рекомендації для вихователів ЗДО щодо національно-патріотичного виховання дошкільників.

Об'єкт дослідження – національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – національно-патріотичне виховання дітей передшкільного віку засобами краєзнавства.

Для досягнення мети та завдань застосовано комплекс **теоретичних методів** дослідження (аналіз і синтез наукової, навчально- методичної літератури, що надало змогу зіставити різні погляди на досліджувану проблему).

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати дослідження можуть слугувати цінним ресурсом для студентів, які проходять педагогічну практику в дошкільних закладах або займаються науковим

дослідженням у сфері дитячої освіти.

Структура роботи: вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи – 82 сторінки.

Апробація. Матеріали роботи були висвітлені на III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації» (11-12 травня 2023 р.). Випуск 14 та на V Міжнародній науково-практичній конференції «GRUNDLAGEN DER MODERNEN WISSENSCHAFTLICHEN FORSCHUNG» 27.10.2023 Цюрих, CHE

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ

1. 1. Психофізіологічні особливості передшкільного віку

Для дитини передшкільного віку характерний динамічний розвиток. У передшкільному віці відбуваються значні зміни в різних напрямках, удосконалюються основні види її діяльності, активно розвиваються психічні процеси. Наприклад, пам'ять дитини зазнає як кількісних, так і якісних змін. Її обсяг збільшується. Якісні зміни характеризуються появою опосередкованості і довільності, які виражаються в тому, що дитина вже не просто запам'ятовує цікаву для неї інформацію, а приймає завдання запам'ятовування, використовує спеціальні прийоми для збереження необхідної інформації. Для дитини передшкільного віку важливо мати можливість досліджувати світ навколо себе через гру та активну діяльність. Вона формує свої інтереси, розвиває творчість та фантазію, і найкращим способом підтримати її в цьому є створення сприятливого навколишнього середовища, де вона може вільно експериментувати та вчитися.

Загалом, передшкільний вік є важливим етапом у розвитку дитини, і він вимагає уваги, підтримки та створення сприятливого середовища для всебічного розвитку. Дорослі - батьки та вихователі - відіграють ключову роль у цьому процесі, надаючи дітям можливість досліджувати світ та розвиватися в різних напрямках.

Подібні показники визначають розвиток уваги. Крім посилення таких якостей уваги, як стійкість, обсяг, розподіл, переключення, підвищується, найсуттєвіше, її довільність, здатність дитини все більш спрямовано на зосередження. Якщо молодший дошкільник уважний лише до того, що є для нього найбільш яскравим і новим, то діти передшкільного віку можуть утримувати свою увагу на розв'язанні різноманітних завдань.

Одним з основних новоутворень досліджуваної нами вікової категорії є увага. Формуються такі його риси, як довільність і оригінальність. Діти цієї

групи можуть підпорядкувати свою уяву певному плану, слідувати заздалегідь наміченому плану, природно вносячи в нього певні корективи [2].

Поліпшується сприйняття кольору, форми, розміру і структури предметів; систематизовано отримані раніше уявлення дітей. Дитина вміє виділяти прості форми в складних предметах і відтворювати складні предмети з простих форм. Покращена орієнтація в просторі.

Активний розвиток уяви, удосконалення сприйняття стають основою дитячої творчості, що знаходить відображення в продуктивній діяльності. Передшкільний вік – період найактивнішого малювання: протягом року дитина здатна створити до шести тисяч малюнків.

Удосконалюється також конструктивна діяльність дітей . Діти оволодівають узагальненим способом дослідження зразка. Конструктивна діяльність може здійснюватися за схемою, за задумом і за умовами. У цьому віці дитина може освоїти навіть складні способи складання паперу і придумувати власні малюнки. Це також ускладнює конструкцію природного матеріалу [3].

Продовжує розвиватися образне мислення. Дитина вміє не тільки наочно розв'язувати задачу, а й перетворювати предмет, вказувати, в якій послідовності предмети будуть взаємодіяти. Вихованці вміють за простими схемами розв'язувати прості задачі, конструювати, розв'язувати задачі- лабіринти.

У дошкільному віці діти продовжують удосконалювати своє узагальнення, що слугує основою для розвитку словесно-логічного мислення. Вони вже не лише групують предмети за різними ознаками, але також починають формувати операції логічного додавання та множення класів. Наприклад, старші дошкільники можуть враховувати не лише одну, а дві ознаки, такі як колір і форма (матеріал) тощо. Наукові дослідження вітчизняних психологів вказують, що діти передшкільного віку вже в змозі розуміти та надавати адекватні причинно-наслідкові пояснення, якщо аналізовані відносини вписуються в межі їхнього зорового досвіду. Такий підхід вказує на унікальність когнітивного розвитку дітей у цьому етапі, де вони вчаться виходити за рамки конкретного досвіду та поступово розвивають абстрактне мислення [4].

Передшкільний вік – це період свідомих відкриттів і пізнавальної діяльності. На ньому поступово поглиблюються і розширюються знання та уявлення дітей, узагальнюються.

У дитини формується вміння слухати дорослого, відповідати на запитання і задавати їх, самостійно експериментувати з дійсністю. Рівень володіння такими методами поряд із засвоєною дитиною інформацією характеризує змістовну сторону її психічного розвитку [5].

Цей вік також характеризується активним розвитком ігрової діяльності, особливо рольової гри, яка в цей період набуває свого розквіту. Діти вже до початку гри можуть розподіляти ролі і будувати свою поведінку, дотримуючись ролі. Ігрова взаємодія супроводжується промовою, відповідною – за змістом і інтонацією – взятої ролі. Ігрові дії дітей ускладнюються, набувають особливого змісту, який не завжди розкривається дорослим. Якщо логіка гри вимагає появи нової ролі, то дитина може прийняти нову роль під час гри, зберігаючи при цьому роль, прийняту раніше. Груповий характер сюжетно-рольової гри розвиває вміння дитини узгоджувати свої дії з іншими дітьми. Тому до дошкільного віку він вчиться спілкуватися, встановлювати певні стосунки з однолітками, вирішувати конфлікти за допомогою мови.

У передшкільному віці активно розвиваються всі компоненти усного мовлення, удосконалюються такі показники, як фонематичний слух, інтонаційна виразність, граматична будова. Діти використовують майже всі частини мови, займаються словотворчістю, демонструють багатий словниковий запас. Розвивається зв'язне мовлення [6].

У цьому віці змінюється зміст спілкування дитини як з дорослими, так і з однолітками. Спілкування з дорослим виходить за рамки конкретної ситуації, в якій опинилася дитина. Провідним у спілкуванні стає пізнавальний мотив. Інформація, яку отримує дитина в процесі спілкування, може бути складною і важкою для сприйняття, але викликає в неї інтерес. Дитина ділиться з педагогом своїми думками, планами, враженнями. У цьому спілкуванні відбувається «соціальне дозрівання дитини», формуються соціально-ціннісні орієнтації, усвідомлюється зміст подій, розвивається готовність до нової соціальної позиції

кожного вихованця.

Дитина дуже чутлива до зауважень і вказівок дорослого, що є сприятливою умовою для виховання, навчання та підготовки дітей до школи. Сам вихованець поступово приходиться до усвідомлення себе як суб'єкта взаємин. У нього формується потреба в повазі з боку дорослого, для нього вкрай важлива його похвала. Недолік призводить до підвищеної образи дітей на зауваження. У той же час підвищена образливість є віковим явищем.

Зауваження та похвала від важливих для дитини дорослих (батьків та вихователів) мають значущий вплив на формування самооцінки та психологічного стану дитини. Позитивні зауваження та похвала створюють позитивний клімат для розвитку і самовизначення дитини. Дитина відчуває себе важливою і цінною для оточуючих [35].

Важливо наголосити, що діти ще не володіють повністю навичками саморегуляції та вираження емоцій, тому можуть реагувати образливо на зауваження. Дорослі повинні виявляти терпимість та розуміння в таких ситуаціях, допомагаючи дитині вчитися адекватно реагувати на власні емоції.

Загалом, в передшкільному віці важливо підтримувати позитивну емоційну атмосферу, надавати дитині почуття власної важливості та враховувати її індивідуальні потреби, щоб сприяти її гармонійному розвитку та підготовці до школи.

Також, у передшкільному віці дитина поступово навчається сприймати і керувати своїми емоціями. Розуміння власних почуттів і реакцій є важливою частиною її розвитку. Дорослі можуть допомогти дітям розвивати навички емоційного інтелекту, навчаючи їх розпізнавати емоції, виразно виражати свої почуття та шукати конструктивні способи вирішення конфліктів [36].

Ключовим завданням вихователів та батьків є створення сприятливого середовища, де дитина може вільно висловлювати свої думки та почуття, знаючи, що її думка має значення, а її емоції важливі. Важливо виявляти розуміння та терпимість до відчуттів дитини, навчати її адекватно реагувати на критику та зберігати позитивне ставлення до самої себе.

Зростання дитини в умовах підтримки та виховання, спрямованого на

розвиток позитивного ставлення до себе та інших, допомагає підготувати її до більш успішного адаптування до шкільного середовища та буде фундаментом для гармонійного особистісного росту.

Взаємовідносини з однолітками характеризуються вибірковістю, яка виражається в наданні переваги одних дітей іншим. У групі помітне переважання спілкування з однолітками однієї статі, прийнятність серед яких необхідна для самоствердження та адекватної самооцінки. В іграх є постійні партнери. У групах починають формуватися лідери; у взаєминах спостерігається конкуренція, змагальність. Загалом для дітей цього віку характерна товариськість, потреба в дружбі.

Формування більш точних та повних уявлень про фізичні, інтелектуальні та особистісні якості не лише ровесників, але й самої особистості, а також порівняння власних досягнень з результатами інших дітей, сприяє розвитку уявлення про власне "Я". Цей процес ґрунтується на встановленні зв'язків між індивідуальним досвідом дитини та отриманою нею інформацією під час спілкування [7].

Самооцінка може бути адекватною, заниженою або завищеною, а перехід від одного стану до іншого – її динамізм – закономірний в умовах її вступного етапу формування. Позитивна самооцінка заснована на самооцінці, почутті власної гідності. Виявлення негативної самооцінки виражається у відмові приймати себе, вираженні негативного ставлення до власної особистості. Дослідження показує, що схильність до переоцінки частіше спостерігається серед "непопулярних" дітей у групі, тоді як недооцінка властива, навпаки, "популярним" дітям, чиє емоційне самопочуття зазвичай досить стабільне. Вихователям і батькам потрібно створювати умови для формування адекватної самооцінки та допомагати дітям реалізовувати свої реальні можливості в різних ах діяльності.

Відтак, важливо наголосити, що передшкільний вік - це період інтенсивного та динамічного розвитку дитини, який включає значні зміни в різних аспектах її життя. В цей період формуються основи пам'яті, розвиваються психічні процеси, а також соціальні навички та самосвідомість. Дитина активно

досліджує світ через гру та активну діяльність.

Дорослі, такі як батьки та вихователі, мають велику відповідальність у створенні сприятливого середовища для розвитку дитини передшкільного віку. Вони повинні підтримувати її інтереси, сприяти розвитку творчості та самостійності, а також надавати можливість дитині ефективно вчитися та розвиватися у своєму темпі. Важливо розуміти, що розвиток дитини - це індивідуальний процес, і кожна дитина розвивається унікальним чином. Підтримка, терпимість та позитивне ставлення дорослих до дитини допомагають їй створити основу для успішного розвитку та гармонійного входження у шкільне середовище в майбутньому.

1. 2. Загальні особливості національно-патріотичного виховання

Становлення державності України, будівництво громадянського суспільства та її інтеграція в світове та європейське співтовариство вимагають акценту на цінність та розвиток Людини, її духовної культури. Ці завдання визначають ключові напрямки виховної роботи з молоддю та удосконалення навчально-виховного процесу, відповідаючи вимогам сучасності.

Виховний ідеал покликаний сформувати особистість, яка є комплексно та гармонійно розвиненою, обдарованою національною свідомістю, високим рівнем освіти та життєвої компетентності. Ця ідеальна особистість не тільки володіє глибокими знаннями, але й має глибоке розуміння власної культурної спадщини та історії, що робить її усвідомленою частиною своєї нації. Громадянин, якого формують через виховання, має вміння критично мислити, приймати обґрунтовані рішення і бути толерантним до різних поглядів і культур. Він або вона готові активно взяти участь у громадянському житті, виявляти власну громадянську активність та співпрацювати з іншими, щоб спільно будувати краще суспільство.

Крім того, ідеал виховання передбачає здатність до саморозвитку та самовдосконалення. Особистість, яка вихована відповідно до даного прикладу завжди прагне розвивати свої здібності, поглиблювати знання і вдосконалювати свої навички, щоб бути корисною частиною суспільства та вносити важливий внесок у майбутнє країни.

Отже, ідеал виховання - це створення громадянина, який не лише успішний та розуміє свої корені, але й завжди готовий до особистого та суспільного розвитку, співпраці та допомоги іншим, і який відчуває відповідальність за майбутнє своєї країни.

Ключовим елементом національно-патріотичного виховання вихованців є вбудовування цінностей у їхню особистість, що формує позитивне ставлення до оточуючої дійсності та до самопізнання. Ця ціннісна база включає різноманітні аспекти, які мають важливе значення як для особистісного зростання, так і для активної участі в житті суспільства [37]

По-перше, ціннісне ставлення до оточуючого середовища означає

розуміння та повагу до власної культурної спадщини, історії, традицій та цінностей нації. Це сприяє збереженню та розвитку культурної ідентичності.

По-друге, національно-патріотичне виховання включає активність, яка проявляється в участі в громадському житті та обов'язках перед суспільством. Громадяни, виховані в такому дусі, готові брати активну участь у справах своєї країни, боротися за її благополуччя та демократію, та бути суб'єктами змін.

По-третє, це моральна позиція, яка включає в себе розуміння та дотримання універсальних моральних цінностей, таких як справедливість, толерантність, повага до прав людини та гідність. Вихованці, які мають таку моральну позицію, розвиваються як відповідальні та доброзичливі члени суспільства.

Отже, національно-патріотичне виховання має на меті створення особистостей з ціннісним ставленням до свого національного спадку, активною участю в суспільному житті та моральною позицією, що сприяє формуванню громадян, готових до будівництва кращого суспільства та захисту його цінностей.

Національно-патріотичне виховання охоплює різноманітні аспекти, проникаючи у всі покоління та пронизуючи різні сфери життя. Його вплив розгортається на різних рівнях - в соціально-економічному, політичному, духовному, правовому, педагогічному контекстах. Цей процес опирається на різні сфери, такі як освіта, культура, наука, історія, держава та право, сприяючи формуванню національної самосвідомості та патріотичного підходу до життя [8].

Концепція передбачає створення цілісної системи національно-патріотичного виховання молоді шляхом реалізації таких виховних завдань:

1. забезпечення сприятливих умов для самореалізації особистості в Україні відповідно до її інтересів та можливостей;
2. виховання правової культури, поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки – герба, прапора, гімну України та історичних святинь;
3. сприяння набуттю молоддю соціального досвіду, успадкування

духовних та культурних цінностей українського народу;

4. формування мовної культури, оволодіння та вживання української мови як духовного коду нації.

5. в основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності; розвитку суспільства та нації в цілому. Форми та методи виховання базуються на українських народних традиціях, найкращих здобутках національної та світової педагогіки та психології [38].

Ця система використовує найкращі педагогічні підходи та методи з української та світової педагогіки та психології, адаптовані до специфіки українського суспільства. Вона сприяє формуванню глибокого розуміння та поваги до української культурної спадщини, мови та історії, що є ключовими складовими національної ідентичності [39].

Окреслена нами система виховання спонукає вихованців активно долучатися до розвитку України, приймати активну участь у громадському житті та робити внесок у будівництво майбутньої держави. Вона сприяє формуванню патріотичних цінностей та громадянської свідомості, які є важливими для сталого розвитку нації.

Отже, система національно-патріотичного виховання в Україні ґрунтується на історичних традиціях та використовує найкращі педагогічні підходи для сприяння розвитку української свідомості.

У наш час спостерігається підвищений інтерес до ефективних та ретельно продуманих систем та методів виховання. Збільшується популярність використання музеїв, театральної педагогіки, а також дитячого та спортивного виховання. Звертається увага на створення реальних умов для розвитку творчих здібностей нового покоління. Сучасна молодь виявляє високий рівень орієнтації в різних галузях науки, техніки та соціального життя, і в активний спосіб використовує передові комунікаційні технології [9].

Все це сприяє створенню сприятливих умов для розширення сфери національно-патріотичного виховання, що вважається ключовим аспектом соціального життя країни. Такий підхід сприяє підвищенню важливості цього напрямку та розвитку його потенціалу. Більше того, це сприяє досягненню

якісно нових результатів у руслі духовно-морального, патріотичного, працьовитого, мистецько-естетичного та екологічного виховання молодого покоління. На сучасному етапі розвитку України особливо важливим є впровадження системних заходів на рівні урядових інстанцій та громадських установ з метою національно-патріотичного виховання дітей. Патріотичне виховання – це процес формування у людини почуття приналежності та глибокої любові до рідних місць та її нації. Це включає в себе розвиток відчуття нерозривного зв'язку з навколишнім світом і бажання зберігати та розширювати культурні та історичні цінності своєї рідної країни. Патріотичне виховання має на меті:

Виховання патріотизму та любові до Батьківщини: Завданням є формування в особистості внутрішнього патріотизму, розуміння важливості та цінності своєї країни, її історії, культури та природи.

Залучення до традицій та історії Батьківщини: Це означає ознайомлення зі своєю культурною спадщиною, історією своєї нації, вивчення важливих історичних подій та постатей, які вплинули на формування країни.

Осмислення себе як громадянина суспільства: Ця частина виховання включає ознайомлення з правами та обов'язками громадянства, вивчення основ національної культури та важливість відповідальної громадянської поведінки. Вивчення правової культури: Важливо навчати особистість розумінню і дотриманню законів та правил, а також виховувати у ній повагу до прав і свобод інших громадян.

Патріотичне виховання сприяє формуванню свідомих та відповідальних громадян, які мають глибоке розуміння та повагу до своєї країни та її цінностей, і які готові активно долучатися до її розвитку та вдосконалення.

У сучасному контексті значно зросла роль освітніх установ, дитячих та молодіжних організацій, які сприяють формуванню патріотів своєї батьківщини. Це вимагає системної роботи всього патріотичного виховання молодого покоління. Наразі вживаються заходи для відновлення системи військово-патріотичного виховання дітей та підлітків у різних напрямках, таких як військово-патріотичне виховання, героїко-патріотичне виховання, національно-

патріотичне, цивільно-патріотичне та історико-патріотичне.

Все вищесказане підсумовує ідею патріотичного виховання, яке має на меті формування глибокого патріотизму та відчуття приналежності до рідних місць та нації. Цей процес містить любов до Батьківщини, розуміння історії та культурних цінностей своєї країни, а також виховання громадянської свідомості та відповідальності. Важливо, щоб патріотичне виховання сприяло формуванню особистостей, готових приймати активну участь у житті своєї країни та допомагати їй розвиватися, зберігати та розширювати свою культурну спадщину і бути гідними громадянами. Цей процес використовує як українські, так і світові педагогічні підходи та методи, адаптовані до особливостей українського суспільства, і ставить собою мету формування національно свідомих та відповідальних громадян.

1. 3. Загальні особливості краєзнавства

Провідні напрями освіти в Україні XXI століття насправді відображають актуальні виклики та потреби сучасного суспільства. Ось деякі ключові аспекти цих напрямків:

- **Визнання світоглядних пріоритетів:**

Освіта повинна сприяти розвитку критичного мислення і допомагати учням розуміти різноманітні світоглядні підходи та цінності. Це сприяє толерантності та розумінню різних точок зору.

- **Осягнення трансцендентного:**

Освіта повинна заохочувати вивчення релігій, філософії та духовних аспектів життя, допомагаючи учням зрозуміти інші рівні існування поза матеріальним світом.

- **Розширення кругозору:**

Сучасний світ дуже різноманітний та глобальний, і освіта має сприяти розширенню знань учнів про інші культури, науки та технології. Це допомагає створити глибше розуміння світу і підготувлює молодь до глобального громадянства.

- **Формування громадянських якостей:**

Освіта має сприяти формуванню активних, відповідальних громадян, які беруть участь у суспільному житті, розвивають громадянську свідомість і вміння співпрацювати для досягнення спільних цілей.

- **Виховання:**

Освіта повинна бути спрямована не лише на засвоєння знань, але і на розвиток характеру, моральних цінностей та навичок міжособистісної взаємодії. Виховання важливе для створення гармонійних та етичних особистостей.

Згадані аспекти освіти в Україні є дуже актуальними і важливими, особливо в контексті сучасних викликів, таких як ворожа навала на країну. Розуміння цих напрямків допоможе підготувати молодь до складних викликів і забезпечити стале розвиток України як сучасної та демократичної країни.

Краєзнавство, як феномен соціальної культури, вивчає унікальні

особливості конкретних регіонів, їх природний ландшафт, культурну спадщину та соціокультурні особливості. Це міждисциплінарна галузь, яка привертає увагу філософів, соціологів, психологів, етнографів, істориків та географів з численних причин:

Філософи вивчають краєзнавство як засіб для розуміння взаємодії людини з оточуючим середовищем і також як засіб формування національної та ідентичності. Краєзнавство може висвітлювати філософські аспекти сприйняття природи та культурних цінностей [38].

Соціологи вивчають соціальні взаємодії та відносини між громадами у конкретних регіонах. Краєзнавство допомагає розкрити особливості спільностей, їхні цінності та способи життя.

Психологи аналізують вплив культурного середовища на психіку людини та формування її особистості. Вивчення місцевих традицій, вірувань і психосоціальних особливостей може допомогти краще зрозуміти психологічний контекст регіону.

Етнографи спеціалізуються на дослідженні традицій, звичаїв, культурних артефактів і мови в різних регіонах. Їхня робота допомагає зберегти і документувати культурну спадщину та ідентичність [39].

Історики розглядають розвиток регіонів у хронологічному контексті. Краєзнавство допомагає відтворити історію і традиції різних регіонів.

Географи вивчають географічні особливості регіонів та їх вплив на сільське і міське планування, природокористування та розвиток інфраструктури.

На регіональному рівні, краєзнавство набуває ще більшої специфіки, оскільки кожен регіон має свої унікальні риси, які відображаються у природному середовищі, культурі, історії та суспільстві. Вивчення цих особливостей допомагає глибше розуміти і підтримувати культурну та ідентичність регіонів, сприяє розвитку туризму та підтримує сталу екологічну роботу.

Отже, краєзнавство відіграє ключову роль у збереженні та дослідженні унікальних особливостей регіонів та сприяє глибокому розумінню соціокультурних процесів, які протікають в різних частинах країни.

Отже, кожен регіон, з його властивими унікальними та відносно самостійними соціально-економічними та культурними умовами, формується під впливом важливих історичних подій, культурних орієнтирів, характеру, менталітету і духовних цінностей свого населення. Таким чином, підвищення значущості регіонального чинника вимагає глибокого вивчення кожного регіону як унікальної соціокультурної одиниці. Геополітичні, соціальні та економічні зміни в Україні свідчать про різноманітність соціокультурного розвитку різних регіонів. Спостерігається інтенсивний розвиток регіоналістики, яка займається науковим вивченням локальних територій як унікальних явищ. У галузі регіональної географії використовуються поняття такі як топоніміка, точні назви, астрономічні та міські назви, псевдоніми та синоніми [10].

Географічні, соціальні та історичні умови розвитку регіону складають просторово-часовий континуум, у якому соціокультурний феномен набуває специфіки, а однією з найважливіших його ознак є усвідомлення жителями регіону своєї малої батьківщини. (рідний). Земля). Адже саме від знання села, міста, краю, краю, звідки бере свій початок людина і її сила, залежить розуміння піднесених понять «Батьківщина», «національна гідність» і «патріотизм».

Розуміння ролі краєзнавства в культурі на регіональному рівні, пошуки автентичності та соціальної маргіналізації неможливі без гострого інтересу до історико-географічної та освітньої спадщини рідного краю. Останнім часом українська діаспора, як ніколи, потребує суттєвого представлення своєї історико-культурної спадщини країнам Європи та світу [11].

Це можливо лише при глибокому та системному вивченні тривалого та складного історичного розвитку кожного конкретного регіону нашої країни, такого як Галичина, Волинь, Буковина, Поділля, Слобожанщина, Приазов'я та інші. Предметом краєзнавства є конкретний регіон, який має свою історію, притаманну освіті, культурі виховної роботи, менталітету населення. Вивчається історія утворення краю (району, міста, району, села, селища), діяльність відомих особистостей, розвиток системи народної освіти та просвітницької думки в етносах. [12].

Основними принципами краєзнавчого підходу до навчально-виховного

процесу можна назвати:

- принцип міждисциплінарності, згідно з яким використання краєзнавчих предметів передбачає зв'язок з іншими предметами (природознавство, історія, культурологічні дисципліни тощо);
- принцип методології, що полягає в цілеспрямованому та планомірному використанні краєзнавчих матеріалів;
- тематичний принцип, який вимагає розробки відповідного матеріалу до кожної теми;
- принцип урахування вікових особливостей дітей у доборі матеріалів на основі принципу доступності;
- принцип технологічності, що включає використання технологій виховання, можливість моделювання «умовно-реального» спілкування в штучних умовах;
- принцип пізнаваності, який включає знання в процесі пізнання за допомогою краєзнавчого матеріалу нових відомостей, нових знань, а не тільки того, що знали раніше;
- принцип толерантності, що передбачає розвиток здатності розуміти і сприймати інші культури, не впадаючи в занурення в централізм, «антураж»;
- принцип порівняння, що означає подання та використання краєзнавчих матеріалів з іншими навчальними матеріалами [13].

Вчені виділяють такі напрями краєзнавства: державний, національний, освітній, навчальний, біологічний, географічний, етнографічний, історичний, літературний, економічний, туристичний, краєзнавчий, музейний тощо. Удосконалюються функції краєзнавчої діяльності, а саме: мотиваційна, ознайомлювальна, процесуальна, розвивальна, дидактична, територіальна, ефективна та ін. [14].

Отже, феномен місцевих традицій полягає в тому, що, вивчаючи багатства своєї історії, педагоги мають змогу формувати у вихованців національно-патріотичну свідомість, любов і повагу до своєї країни.

Відтак, відзначимо, що краєзнавство є надзвичайно важливою галуззю,

яка допомагає розкрити багатогранність і багатство кожного регіону. Воно стимулює міждисциплінарний підхід до вивчення регіональних особливостей та розвитку пізнавальних, культурних та національних цінностей. Залучаючи філософів, соціологів, психологів, етнографів, істориків і географів, краєзнавство допомагає сучасному суспільству краще розуміти себе і свій природний та культурний спадок.

Регіональна специфіка краєзнавства розкриває унікальність кожного регіону, що сприяє збереженню та підтримці культурної різноманітності і національної ідентичності. Дослідження природи, історії, культури та соціальних взаємодій різних регіонів сприяють розвитку туризму, підтримці місцевих громад і збереженню екологічної цілісності.

З усього вищесказаного можна зробити висновок, що краєзнавство є важливим інструментом для збереження та розвитку регіональної культури і спадщини, а також для розуміння впливу природного ландшафту на формування суспільства та індивідуальних особистостей.

Краєзнавство дійсно є надзвичайно важливим інструментом для збереження та розвитку регіональної культури і спадщини. Воно сприяє збереженню і передачі традицій, мови, звичаїв та історії, які роблять кожен регіон унікальним.

Крім того, краєзнавство допомагає глибше розуміти вплив природного ландшафту на формування суспільства та індивідуальних особистостей. Вивчення природи, географічних особливостей та клімату дозволяє краще адаптувати себе до оточуючого середовища та раціонально використовувати природні ресурси.

Загалом, краєзнавство є важливим засобом збереження та підтримки культурного багатства та спадщини різних регіонів, а також розвитку національної ідентичності. Це допомагає створити міцніше, згуртоване суспільство та підготувати людей до ефективної взаємодії з природним середовищем та іншими культурами.

Висновки до першого розділу

Проведений аналіз науково-дослідної літератури з питання теоретичних основ національно-патріотичного виховання дітей передшкільного віку привів до кількох висновків. Визначено, що у цьому віці відбувається інтенсивний розвиток дитини у різних аспектах, і вона проходить через значні зміни в своїй діяльності та психічних процесах. Наприклад, в області пам'яті відбувається якісне і кількісне зростання, виявляється поява опосередкованості і довільності. Це означає, що дитина не лише запам'ятовує інформацію, цікаву для неї, але також вже вміє використовувати стратегії та прийоми для збереження необхідної інформації.

Національно-патріотичне виховання дітей передшкільного віку має враховувати цей динамічний розвиток. Дитина в цьому віці починає усвідомлювати свою приналежність до певної нації і розуміти основні поняття, пов'язані з патріотизмом.

Однак, важливо пам'ятати, що її психічні процеси ще не повністю сформовані, і виховання має бути доступним та цікавим для маленької дитини. Патріотичне виховання може включати в себе різні аспекти, такі як знайомство з історією своєї країни, розповіді про видатних героїв та події, які вплинули на її розвиток. Також важливо створити позитивне сприйняття національних символів і традицій, розвивати в дитині почуття гордості за свою націю.

Урахування особливостей дитячого розвитку і використання цікавих та доступних методів виховання допоможе сформувати позитивне ставлення дітей до своєї країни та стимулювати їх до активної участі у житті суспільства.

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КРАЄЗНАВСТВА

2. 1. Краєзнавство в загальній практиці дошкільної освіти

Пошана до власної країни, бажання служити своєму народу та нації, а також відчуття гордості за свою національність є результатом цілеспрямованого впливу на формування особистості. У найранніший вік важливо розвивати методично обрані педагогічні стратегії для формування цих цінностей у людини. При цьому важливо пам'ятати, що любов дитини до Батьківщини зазвичай починається з її зв'язку з конкретною територією, на якій вона народилася. У сучасних умовах важливим засобом для досягнення цієї мети може бути краєзнавство. Зараз краєзнавство розглядається як комплекс різноманітних наукових дисциплін, об'єднаних загальною метою глибокого вивчення і розуміння рідного краю.

Краєзнавство грає важливу роль у формуванні національної ідентичності та патріотизму серед молодого покоління. Воно дозволяє дітям та молоді пізнати і зрозуміти історію, культуру, природу і географію свого рідного краю. Це сприяє розвитку почуття національної гордості та обов'язку до рідної землі та свого народу [40].

Заняття краєзнавством можуть включати в себе вивчення місцевої історії, традицій, фольклору, археології, географії та багато інших аспектів, які розкривають багатство та унікальність кожного регіону. Діти можуть вивчати події та великих людей, які вплинули на історію своєї місцевості, а також розвивати екологічну свідомість, розуміючи важливість збереження природних ресурсів свого краю.

Краєзнавство також допомагає підвищити історичну та культурну освіченість дітей, що є важливим для збереження національної спадщини та культурної цінності. Воно сприяє розвитку самосвідомості і розумінню того, як кожен індивід може сприяти процвітанню своєї країни та народу [41].

Таким чином, краєзнавство може бути ефективним інструментом для

формування патріотичних почуттів у дітей та молоді, сприяючи їхньому розвитку як громадян та гідних представників свого народу.

Сучасні педагоги вважають, що основним етапом у формуванні у дітей любові до Батьківщини слід вважати накопичення досвіду життя на власній землі. Ця тема достатньо ґрунтовно розкривалась у працях таких українських та зарубіжних педагогів як: В. Сосюра, М. Грушевський, Т. Ковалик, Г. Сковорода, Й. Гердер, Я. Гашек, Я. Кохановський, М. Монтесорі.

Краєзнавство – важливий педагогічний засіб, який підвищує значущість дошкільників у художній творчості, розширює можливості для поширення знань про мистецтво рідного краю, про особливості його сучасного життя. У дошкільному віці педагоги знайомлять дітей з краєзнавчими відомостями про рідне місто, про історію його виникнення, про його визначні пам'ятки, промисловість, види транспорту, великі будівлі та установи, трудову діяльність людей, діячів культури, відомих земляків, доводять. виховувати гордість за малу Батьківщину, бажання зробити її кращою. Продовженням цієї роботи є знайомство дітей з іншими містами нашої Батьківщини. Краєзнавство – це предмет вивчення в освітньому процесі, завдяки якому діти отримують первинні знання про історію, культуру, розвиток свого міста, краю. Краєзнавство як засіб патріотичного виховання в дитячому садку у віці, коли починається процес становлення дитини як особистості.

Краєзнавство, впроваджене в дошкільну освіту, має низку важливих переваг і сприяє розвитку дітей з різних аспектів:

Підвищення цінності рідного краю: Вивчення рідного міста та краю допомагає дітям розуміти і цінувати свій оточуючий світ. Вони навчаються бачити красу в звичайних речах і відчувати патріотичний погляд на світ.

Розвиток творчих здібностей: Під час вивчення краєзнавства діти можуть брати участь в різноманітних творчих проектах, таких як малюнки, макети, театралізовані представлення і т. д. Це сприяє розвитку їхньої уяви і творчих здібностей.

Соціальний розвиток: Вивчення краєзнавства вимагає співпраці та комунікації між дітьми та вихователями. Це сприяє розвитку соціальних навичок, взаєморозумінню та підтримці одне одного.

Формування патріотичних почуттів: Вивчення важливих історичних подій, героїв і досягнень рідного краю допомагає дітям розуміти свою приналежність до свого народу і бути пишними на свою Батьківщину.

Підготовка до подальшої освіти: Краєзнавство може стати першим кроком в освітньому процесі, допомагаючи дітям розвивати навички дослідження, аналізу та пізнання нового матеріалу. Це може покласти основу для подальшого вивчення історії, географії, та інших предметів.

В цілому, краєзнавство у дошкільному віці може мати дуже позитивний вплив на розвиток дітей, сприяючи формуванню патріотичних почуттів, креативності, інтелектуальної активності та соціальних навичок. Це важливий компонент педагогічного процесу, який сприяє становленню гідних громадян та патріотів.

Аналізуючи окреслену нами проблему, важливо згадати та проаналізувати передовий педагогічний досвід, оскільки цей досвід стає ключовим фактором у пошуку та розробці рішень для сучасних освітніх викликів. Включення передового педагогічного досвіду в аналіз проблеми дозволить краще розуміти та оцінювати його можливі впливи та перспективи.

Досвід роботи КЗДО № 72 Напрямок: Педагоги-практики Назва закладу: Комунальний заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №72 Криворізької міської ради. Адреса: вул. Водоп'янова, 1-Е, м. Кривий Ріг, Україна, 50038 Телефон: 0970907719 Директор: Руденко Ірина Василівна Автор: Яблоновська Олена Миколаївна, вихователь-методист Назва досвіду: «Розвиток громадянської і міжкультурної освіти у рамках програми курсу «Культура добросусідства»

Досвід створений у рамках програми курсу «Культура добросусідства» для реалізації освітньої лінії «Дитина у соціумі» БКДО з дітьми 5-6 років для проведення системної роботи з розвитку громадянської і міжкультурної освіти,

формування соціальних компетентностей й успішної взаємодії у колективі, враховуючи досвід і традиції української етнопедагогіки. Матеріали досвіду можуть бути використані як методичний матеріал для батьків і педагогів для організації роботи з дошкільниками на занятті, під час ранкових зустрічей і годин спілкування на батьківських зборах і вдома. Досвід внесений до каталогу ДАНО.

Окреслимо, що даним автором було розроблено посібник-робочий зошит «Путівник маленького криворіжця» (2 частини). Відзначимо, що мета цього дидактичного посібника – викликати інтерес до рідного краю, практично реалізувати методи та прийоми громадянської, міжкультурної освіти дітей дошкільного віку. Матеріал дидактичного посібника розподілений за такими розділами:

- Місто, де ми живемо;
- Світ дитинства;
- Дитина в розмаїтті культур.

Другу частину навчально-методичного посібника укладено у рамках програми курсу «Культура добросусідства» для реалізації освітнього напрямку «Особистість дитини» та «Дитина у соціумі» Базового компонента дошкільної освіти. В другій частині укладачка представила розробки проєктів, конспекти занять, бесід, авторських інтерактивних ігор які допоможуть педагогам закладів дошкільної освіти під час освітнього процесу з дітьми передшкільного віку організувати системну роботу з формування та розвитку громадянської і міжкультурної компетентності, формування соціальних компетентностей, навичок конструктивної комунікації й успішної взаємодії у колективі однолітків.

Представлена робота Яблонівської Олени Миколаївни є безперечно актуальна для організації освітнього процесу в сучасному ЗДО. Посібник може бути використаний як методичний матеріал для батьків і педагогів в організації педагогічної взаємодії з дошкільниками на занятті, під час ранкових зустрічей і

годин спілкування на батьківських зборах і вдома. Рецензія даного збірника окремо була затверджена на засіданні кафедри дошкільної освіти Криворізького державного педагогічного університету (протокол № 12 від 16.05.2023 р.). Рецензент: доктор педагогічних наук, професор, завідувача кафедрою дошкільної освіти КДПУ Ковшар О. В.

Отже, посібник містить різноманітні методи та прийоми, які сприяють формуванню цінних навичок та цінностей у дошкільників. Важливим аспектом є те, що матеріали педагога можуть бути використані як для педагогічної роботи в дошкільному закладі, так і для взаємодії з батьками дітей. Вони допоможуть залучити батьків до процесу виховання та навчання дітей, сприяючи гармонійному розвитку малюків.

Також важливим є позитивна рецензія на дану роботу, отримана від доктора педагогічних наук, професора Ковшар О. В., та затвердження роботи на засіданні кафедри дошкільної освіти Криворізького державного педагогічного університету. Це свідчить про високу оцінку та академічну цінність цього досвіду.

Отже, даний матеріал має важливе значення для сучасної дошкільної освіти та може бути використаний як цінний методичний ресурс для педагогів та батьків, сприяючи розвитку громадянських та міжкультурних компетентностей дітей та формуванню позитивного ставлення до рідного краю.

Вважаємо, що провідна ідея застосування краєзнавства в педагогічному процесі – це системне надання знань історії та культури рідного краю, виховання почуття любові до своєї Батьківщини.

Вважаємо, що при побудові педагогічного процесу з патріотичного виховання дітей передшкільного віку доречно дотримуватися ряду принципів.

– Історизму. Цей принцип реалізується за допомогою хронологічної послідовності описуваних подій і благ і зводиться до понять: минуле (давно) і теперішнє (сьогодні).

– Принцип диференціації. Ця закономірність в створенні оптимальних

умов для самореалізації кожною дитиною в процесі вивчення інформації про своє рідне місто, з урахуванням таких факторів, як вік, стать, наявний досвід та особливості емоційно-пізнавального стану.

– Принцип гуманізації. Цей принцип орієнтований на найвищі загальноприйняті природничі поняття – любов до родини, рідного міста, країни.

– Принцип прозорості. Така закономірність у появі посібників та ігор на історико-краєзнавчому матеріалі з метою пізнання історії, культури рідного краю була цікавою та доступною для кожної дитини.

– Принцип взаємодії. реалізується в сім'ї батьків, дитячих установах: бібліотеках, музеях, виставках; коли краєзнавчий матеріал закономірно входить до основних програм дошкільної освіти» [15].

- Педагогам при використанні краєзнавства у роботі з дітьми передшкільного віку варто ставити такі завдання:
- формувати любов до рідного міста та інтерес до його минулого і сучасного;
- розвивати емоційно-ціннісне ставлення до сім'ї, дому, вулиці, району, міста, області, країни;
- виховувати почуття гордості за своїх земляків, висвітлення всього, що відбувається в місті, володіння ним;
- розвивати повагу до міста (природи) [16].

При виборі змісту, форм і методів краєзнавчої роботи слід враховувати вікові особливості дітей .

Доречними будуть такі форми роботи:

- тематичні заняття, де реалізуються основні освітні завдання дітей передшкільного віку;
- бесіди, які використовуються як самодіяльний метод на заняттях, так і як самостійна форма роботи з дітьми;
- пізнавальна розповідь, вона повинна супроводжуватися наочними

можливостями - фотографіями, ілюстраціями, якщо є;

- позашкільне спілкування дітей з необхідністю та культурним різноманіттям рідного міста;
- свята, розваги, де діти знайомляться з культурою і традиціями народу, що населяє рідний край;
- читання дитячої літератури, в якій подано художньо-естетичну оцінку рідного краю;
- краєзнавчі ігри, що дають можливість долучитися до історії дитини, археології, географії, природи;
- прогулянки, мандрівки, походи, екологічна стежка – ці форми є незамінними в краєзнавчій роботі ;
- віртуальні екскурсії, які значно розширюють і роблять цікавим, а отже ефективнішим освітній процес, реалізують обґрунтованість і науковість навчання, розвиток професійної компетентності, навичок самостійної роботи дошкільників. [17].

Робота з краєзнавства проводиться комплексно, ненав'язливо, за принципом «від простого до складного». У процесі формування основ краєзнавства дитина:

- визначає свою роль у суспільстві;
- отримує на вибір систему знань про зв'язки і взаємозалежність людини, тварин, рослинного світу і світу людей рідного краю, про особливості спілкування людини з навколишнім світом і вплив цієї взаємодії на неї саму ;
- володіє уявленнями про себе, свою родину, свою приналежність до спільного народу, елементарну історію, про народ;
- має елементарні уявлення про історію рідного міста, його визначні місця;
- розвиває пам'ять, мислення, уяву, розширює словниковий запас;
- набуває доброзичливості, чуйності, навичок співпраці в процесі спілкування один з одним;

- розвиває самостійність, творчість, ініціативу;
- вчиться самоорганізації, взаємодопомоги [18].

Вивчення краєзнавства в дошкільному закладі освіти сприяє вихованню гідних громадян України та формуванню дітей як майбутніх будівельників своєї країни. Це допомагає малятам усвідомити нерозривний зв'язок історії свого населеного пункту з історією та сучасністю країни, розглядати їх як єдину спадщину. Краєзнавство надає дітям можливість відчувати причетність до кожної людини та родини, підтверджує важливість стати гідними спадкоємцями традицій свого рідного краю. Шляхом вивчення подій в конкретних місцевостях, краєзнавство сприяє глибокому і всебічному розумінню яскравої, але не завжди простої історії Батьківщини, осмисленню її ролі в контексті європейської та світової культури, відчуттю духовної та історичної спадщини свого народу підрастаючим поколінням.

Виховання морально-патріотичних цінностей у дітей дошкільного віку, використовуючи краєзнавчий матеріал, вимагає створення таких педагогічних умов:

1 Вводити новий матеріал у роботу з дітьми за принципом поступового переходу від того, що ближче дитині, є для неї особистісно значущим, до більш загального – культурно-історичних фактів.

2 Створювати умови активного залучення дітей до навколишньої дійсності, підвищення в них почуття особистісної причетності до того, що відбувається навколо.

3 Створювати в ЗДО краєзнавчий музей, активно задіюючи дітей і дорослих, що дасть можливість показати вихованцям зв'язок культурної спадщини минулого із сьогоденням.

4 Зацікавлюючи дітей історією, культурою, природою рідного міста, робити акценти на діяльнісному підході, надаючи дітям можливість самим обирати вид діяльності, в якому вони хотіли б передати свої почуття, уявлення про побачене і почуте (творча гра, складання розповідей і загадок,

виготовлення саморобок, аплікацій, ліплення, екскурсії рідним краєм, участь у благоустрої міста) [31].

5 Брати участь у міських святах для занурення в атмосферу загальної радості, що дасть можливість дітям відчутти себе рівноправними мешканцями міста.

6 Надавати дітям можливість брати участь у виборі форм і методів ознайомлення з містом, що сприятиме підвищенню пізнавальної та емоційної активності вихованців [19].

Краєзнавство виховує у дітей передшкільного віку повагу, гордість за землю, на якій вони народилися, живуть, допомагає їм повніше, значніше, легше засвоїти історію та культуру рідного краю, а це запорука того, що в майбутньому діти з більшою повагою будуть ставитися до своєї та інших культур.

2. 2. Особливості національно-патріотичного виховання дітей передшкільного віку засобами краєзнавства

Передшкільний вік – важливий період формування дитини, і навіть у майбутньому дорослої людини. В даний період відбувається формування духовно-моральних почуттів, закладаються початкові уявлення про оточуюче середовище, суспільство, культуру та громадянські якості. І найголовніше з'являється нове почуття – «патріотизм», тобто відданість та відповідальність за свою Батьківщину. Патріотизм необхідний повноцінного існування громадянина [20].

Патріотизм – це складний та різноаспектний феномен, що визначає ключові аспекти як індивідуального, так і соціального способу життя. На особистісному рівні патріотизм виявляється у моральних переконаннях і цінностях, у конкретних вчинках і поведінці. Це не лише стала моральна якість людини, яка проявляється не лише у виняткових ситуаціях, але й у її щоденній праці, що приносить користь як їй особисто, так і суспільству. Таким чином, суб'єктом патріотизму виступає сама особистість, а почуття патріотизму розкриваються завдяки творчій праці та любові. Питання формування патріотизму має багатоаспектний характер і є актуальним на всіх рівнях освіти, включаючи дошкільний вік.

Патріотизм виявляється усвідомленням важливості рідного краю та свого народу. Він не обмежується лише символічними виявами підтримки країни, такими як спів гімнів, підняття національного прапора чи публічні зобов'язання. Справжній патріотизм проявляється у повсякденних діях і конкретних вчинках, таких як дотримання законів та правил, захист культури та мови свого народу, готовність вкладати свою працю та зусилля у поліпшення якості життя у власній країні.

Національний патріотизм може проявлятися як у відкритому публічному виразі прив'язаності до країни, так і в усіх сферах життя, де людина може внести свій внесок. Наприклад, це може бути допомога учасникам локальних

спільнот, підтримка місцевих підприємств та селянських господарств, або навіть проста гідність та повага до оточуючих.

Виховання патріотизму у суспільстві є важливим завданням для кожного покоління. Шляхи досягнення цієї мети можуть включати в себе включення відповідного матеріалу у навчальну програму у школах та університетах, проведення публічних заходів та акцій для підвищення свідомості громадян щодо значення патріотизму, а також активну підтримку культурних та національних ініціатив.

Загалом, патріотизм є важливим складовим індивідуального та суспільного способу життя, який виражається в моральних переконаннях та діях людини. Його розвиток та підтримка важливі для зміцнення національної ідентичності та підтримки країни та народу в цілому.

У контексті вирішення завдань модернізації та інноваційного розвитку особистості, ключовими якостями стають ініціативність, творче мислення та здатність до знаходження нестандартних рішень, а також готовність до навчання протягом усього життя. Ці навички формуються вже з дитинства. Важливість ознайомлення дитини з культурою свого народу відзначається багатьма дослідниками, оскільки це сприяє вихованню поваги та гордості за свою батьківщину. Тому важливо, щоб діти були ознайомлені та вивчали культурну спадщину своїх предків. Зосередження на пізнанні історії народу та його культури допомагатиме формувати у дітей пошану та інтерес до культурних традицій інших народів. Таким чином, національно-патріотичне виховання дітей є важливим завданням закладу дошкільної освіти. Тому окреслений нами процес виховання включає цілий комплекс завдань:

- виховання у дитини любові та прихильності до своєї сім'ї, будинку, дитячого садка, вулиці, міста;
- формування дбайливого ставлення до природи та всього живого;
- виховання поваги до праці;
- розвиток інтересу до традицій та промислів;

- формування елементарних знань про права людини;
- розширення уявлень про міста України;
- знайомство дітей із символами держави (герб, прапор, гімн);
- розвиток почуття відповідальності та гордості за досягнення країни;
- формування толерантності, почуття поваги до інших народів, їх традицій [32].

Ці завдання розв'язуються у всіх сферах дитячої діяльності: під час занять, у гральних процесах, під час праці та в повсякденному житті. Це виховує в дитині не лише патріотичні почуття, а й формує її взаємини з дорослими та однолітками.

Матеріали для проведення занять з патріотичного виховання включають:

- Відтворення картин.
- Методичні посібники.
- Наочні та дидактичні засоби.
- Ілюстрації різних видів військ та портрети героїв.
- Звукозаписи.
- Карти, атлас світу.
- Художня література.
- Державна символіка [33].

Зміст патріотичного виховання включає різні аспекти. В першу чергу, це включає в себе залучення дитини до традицій свого народу, усної народної творчості, ігор, культурної спадщини, мистецтва, свят і фольклору. Крім того, це передбачає ознайомлення дитини з родоводом, глибоке знання історії своєї родини, родичів та сімейних традицій. Також важливо, щоб дитина вивчала традиції свого дитячого садка, міста або села, де вона проживає, і ознайомлювалася з історією міста, його гербом, видатними мешканцями та визначними пам'ятками. Організація діяльності дітей на природі, така як посадка овочів, квітів і чагарників, спостереження за містом в різні пори року, також є частиною патріотичного виховання. Дітям надається можливість

займатися продуктивною, творчою та ігровою діяльністю, де вони можуть дбати про людей, природу та тварин у різні сезони.

Патріотичне виховання дітей дійсно включає в себе різноманітні аспекти, що допомагають збагатити їх знання про свою країну, культуру та спільноту. Наведені аспекти, які ви вказали, грають важливу роль у формуванні патріотизму у дітей.

Включення вихованців до традицій та народної культури допомагає їм освоювати і розуміти специфіку своєї культури та ідентичності. Вивчення родоводу та історії сім'ї робить їх ближчими до своїх коренів і відзеркалює значення родинних зв'язків. Знайомство з історією міста або села, де дитина живе, допомагає їй легше вписатися в оточуюче середовище та розуміти важливість приналежності до спільноти.

Організація діяльності на природі та праці на користь навколишнього середовища вчить дітей бережливому ставленню до природи та соціальній відповідальності. Такі дії сприяють розвитку в дітей почуття відповідальності за свій регіон та країну в цілому.

Важливо враховувати, що патріотичне виховання повинно бути відкритим та доступним, сприяючи розвитку позитивних почуттів до Батьківщини, національної ідентичності та спільноти.

Таким чином, національно-патріотичне виховання дитини є складним педагогічним процесом, який вимагає від педагогів серйозної підготовки.

Даний вік є сприятливим періодом для створення середовища, в який дитина могла б правильно і точно вивчити світ і свою Батьківщину. Правильне виховання патріотичних почуттів досить складний процес, проте дуже важливий.

Національно-патріотичне виховання – процес взаємодії вихователя та вихованця, спрямований на розвиток патріотичних почуттів, переконань та стійких норм патріотичної поведінки. Мета патріотичного виховання полягає в тому, щоб виростити у дитині почуття любові до свого рідного краю,

розглядати його як свою малу Батьківщину, розуміти свою причетність до долі Вітчизни, як її минулого, так і сьогодення та майбутнього. Крім того, мета включає готовність служити своїй країні через працю та захищати її інтереси. Патріотичне виховання є надзвичайно важливою складовою загального виховання дитини. Воно сприяє формуванню гармонійної особистості та активного громадянина. Діти, які виростають з патріотичними цінностями, зазвичай більш відповідальні, готові брати участь у справах спільності та приносити користь своїй країні. Патріотичне виховання має створити основу для виховання активних громадян, які розуміють свої права і обов'язки, готові приносити користь своїй країні та берегти її цінності. Цей процес розпочинається в ранньому дитинстві і триває протягом всього життя, і він важливий для підтримки здорової та стійкої суспільної спільноти.

Одним із способів при організації правильного патріотичного виховання в ЗДО є краєзнавство. Краєзнавство – це повноцінне вивчення своєї Батьківщини. Даний напрямок, безумовно, необхідний у заняттях дитячих садках, оскільки він соціально значущий. Вивчення рідного краю, його історії необхідне всім дітям незалежно від віку [34].

Отже, краєзнавство є важливим і цінним напрямком для правильного патріотичного виховання в дошкільних закладах. Ось деякі аспекти, які підкреслюють важливість вивчення рідного краю та краєзнавства в дошкільному віці:

Соціальна значущість: Вивчення рідного краю вчить дітей розуміти, що вони є частиною більшого громадського співтовариства. Вони розуміють свою роль у цьому суспільстві та відчують зв'язок з ним.

Засвоєння історії та культури: Краєзнавство допомагає дітям пізнати історію та культуру свого краю. Вони вивчають важливі історичні події, традиції, мистецтво та культурні особливості, що робить їх більш освіченими та культурно обізнаними громадянами.

Патріотичні почуття: Вивчення краєзнавства сприяє формуванню

патріотичних почуттів та гордості за свою Батьківщину. Діти розуміють, що їхні дії та внесок можуть покращити їхню рідну місцевість та країну загалом.

Сприяння розвитку мислення: Вивчення рідного краю розвиває мислення дітей, їхню здатність аналізувати, робити висновки та досліджувати навколишній світ.

Спільність батьків і дітей: Краєзнавство може бути інтерактивним і включати батьків у навчання своїх дітей. Це створює можливість для спільних подорожей, досліджень та навчання, що зміцнює зв'язок між батьками та дітьми.

Підготовка до подальшої освіти: Отримані знання в краєзнавстві можуть бути корисними при подальшому вивченні історії, географії, мистецтва та інших предметів у школі [42].

Усі ці аспекти допомагають дітям стати більш обізнаними, патріотично налаштованими та відповідальними громадянами своєї країни. Краєзнавство допомагає покласти основу для глибокого розуміння та поваги до рідного краю та національної спадщини.

На дану тему існує значна кількість літератури, де розглядається ознайомлення вихованців з культурою їх народу. Це важливо, оскільки ознайомлення з власною спадщиною сприяє розвитку поваги та любові до власної країни. Виділення історії та культури може сприяти тому, що у майбутньому діти будуть з особливою увагою ставитися до культурних традицій інших народів. Однак, незважаючи на розмаїття методичного матеріалу, де часто висвітлюються окремі аспекти патріотичного виховання, у ньому може бракувати повноти. Висновок може бути неохайним, оскільки почуття патріотизму є багатограним та широким у своєму змісті. Воно охоплює любов до рідних місць, гордість за свій народ, відчуття власної спільноти з навколишнім світом та бажання зберігати та збагачувати культурне багатство своєї країни [21].

Ми вважаємо, що національно-патріотичне виховання дітей

передшкільного віку – це різнобічний педагогічний процес. Завдання педагога: поглибити та розширити знання про рідний край; прищепити навички дослідницької роботи; створити умови для творчого розкриття особи дитини; виховувати моральну особистість, яка вміє творчо використовувати отримані знання, здатну до відкритого сприйняття світу.

Правильна організація роботи з патріотичного виховання дітей заснована насамперед на знанні вікових можливостей та психологічних особливостей дітей цього віку.

Характерними особливостями виявлення патріотичних почуттів у дітей є їх швидкоплинність та ситуативність. Дитину може збуджувати емоційна реакція на оповідання про героїчні вчинки, але ці враження можуть бути заміщені новими, і початкове патріотичне відчуття може втрачати свою інтенсивність. Саме тому, як вказують фахівці в галузі психології, важливо закріплювати ці почуття через повторні переживання, створюючи різноманітні ситуації, які сприяють їхньому утвердженню. [22].

Для дітей передшкільного віку характерний яскраво виражений інтерес до всього, що відбувається довкола. Підтримуючи дитячий інтерес, на прогулянках потрібно знайомити їх з об'єктами природи (живою і неживою), найпростішими причинами явищ, що спостерігаються, їх взаємозв'язках.

Найулюбленіша і найприродніша діяльність дошкільнят – гра. Веселі хороводні та імітаційні ігри, ігри із заводними та сюжетними іграшками, ігри з елементами рядження та театралізовані ігри, сюжетні ігри, що проводяться в групі, піднімають настрій, зближують дітей, сприяють розвитку активності, самостійності, комунікативності, розвивають уяву та творчість, розширюють коло формують естетичний смак.

Для повноцінного патріотичного виховання у ЗДО можна використовувати такі методи краєзнавства:

1. Екскурсії та цільові прогулянки пам'ятними місцями, пам'ятниками бойової слави, вулицями та площами, що носять імена героїв війни, у поєднанні

з розповіддю вихователя, а також пам'ятками рідного міста.

2. Читання художньої літератури
3. Використання технічних засобів навчання – слухання музичних творів про Батьківщину, перегляд фільмів, слайдів про природу нашої Батьківщини.
4. Розгляд фотографій та ілюстрацій (вони мають бути яскравими та привабливими), вирізок із журналів, плакатів, листівок, картин. Розгляд картин супроводжується поясненням та оповіданням вихователя. Він має бути коротким, чітким, емоційним.
5. Бесіди про рідне місто, країну, її історію
6. Зустріч дітей з учасниками війни, ветеранами праці
7. Самостійна художня діяльність: малювання, ліплення, вироблення іграшок, розучування та спів пісень, читання віршів, оформлення тематичної виставки у книжковому куточку
8. Ознайомлення із продуктами народної творчості (розпис, вишивка)
9. Залучення дітей до суспільно – корисної праці найближчому для дітей оточенні, тобто. праця на ділянці дитячого садка спільно з батьками
10. Особистий приклад вихователя, який любить свою роботу, свою вулицю, своє місто та бере активну участь у громадському житті. [23].

Отже, національно-патріотичне виховання дітей визначається як взаємодія між дорослим і дитиною в ході спільної діяльності та спілкування, спрямована на розкриття та формування загальнолюдських моральних якостей особистості. Це включає залучення до витоків національної та регіональної культури, вивчення природи рідного краю, розвиток емоційно-дійового ставлення, а також формування почуття причетності та прихильності до оточуючих. Впровадження краєзнавчого матеріалу в практику дошкільного закладу надає можливість розширити знання дітей про рідний край та виховати у них громадянську свідомість та патріотизм.

Введення краєзнавчого матеріалу у практику роботи закладу дошкільної

освіти є дуже цінним інструментом для досягнення цієї мети. Ось деякі переваги цього підходу:

Збагачення знань про рідний край: Вивчення регіональних особливостей, історії, культури та природи рідного краю допомагає дітям краще розуміти і цінувати свій рідний регіон. Це сприяє формуванню здорової самосвідомості і гордості за місце свого походження.

Виховання патріотизму: Опанування знань про важливість та цінність рідного краю може підштовхнути дітей до розвитку патріотичних почуттів. Вони будуть більш схильні дбати про своє оточення та активно брати участь у розвитку своєї спільноти.

Розвиток соціальних навичок: Взаємодія з краєзнавчим матеріалом може включати групові проекти, виїзди на екскурсії, спільну роботу з іншими дітьми та дорослими. Це сприяє розвитку комунікативних навичок, співпраці та взаємодії з оточуючими.

Емоційно-дійове відношення: Вивчення рідного краю та його цінностей сприяє розвитку емоційного зв'язку з ним. Діти будуть більше прихильними до свого регіону, а це може позитивно вплинути на їхню загальну життєву задоволеність та самоповагу.

Прихильність до оточуючих: Знання про власний край і розуміння його цінностей сприяють розвитку у дітей прихильності та поваги до інших людей, які спільно з ними ділять цей регіон.

Враховуючи всі ці переваги, включення краєзнавчого матеріалу у практику роботи закладу дошкільної освіти є важливим кроком у вихованні громадян, які розуміють свій національний і культурний ідентитет і готові брати участь у розвитку свого рідного краю та країни загалом.

Висновки до другого розділу.

Здійснивши теоретичний огляд літератури з питання педагогічного потенціалу краєзнавства, ми дійшли ряду висновків.

По-перше, краєзнавство виступає важливим засобом в педагогіці, який надає дошкільникам вагомість у художній творчості та розширює можливості для збагачення знань про мистецтво рідного краю та особливості його сучасного життя. На дошкільному етапі педагоги вводять дітей у світ краєзнавчих відомостей про рідне місто, його історію, визначні пам'ятки, промисловість, транспорт, великі будівлі, трудову діяльність мешканців, видатних діячів культури та відомих земляків.

Необхідно, щоб діти мали знання та розуміння культури своїх попередників. Зосередження на вивченні історії свого народу та його культури сприятиме формуванню у них пошани та цікавості до культурних звичаїв інших націй. Таким чином, виховання національно-патріотичного духу у дітей є ключовим завданням дошкільного закладу.

Патріотизм представляє собою складне та різностороннє поняття, що становить один із ключових елементів індивідуального та суспільного життєвого шляху. На особистісному рівні патріотизм виступає як пріоритетна стійка характеристика особистості, що проявляється у моральних ідеалах та цінностях, а також у повсякденній поведінці та діях. Це стосується не лише надзвичайних обставин, а й знаходить відображення у звичайних роботах, що приносять користь як самій особистості, так і суспільству. Таким чином, суб'єктом, який несе в собі патріотизм, є сама людина.

РОЗДІЛ 3

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ КРАЄЗНАВСТВА: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

3.1. Методичні рекомендації для вихователів закладів дошкільної освіти з національно-патріотичного виховання

У педагогічному вимірі національно-патріотичне виховання визначається як процес створення свідомої особистості, яка проявляє любов до своєї Батьківщини, до тієї землі, на якій вона народилася і виросла. Така особистість пишається історичними досягненнями свого народу та власною культурою. Любов дитини до Батьківщини народжується із взаємин до найрідніших і близьких – мами, тата, бабусь і дідусів, свого будинку, вулиці, двору, дитячого садка, міста та країни загалом. Дуже важливо знайомити дітей з історичними подіями, географічним, природно-природоохоронним колоритом та особливостями рідного краю. Роботу з патріотичного виховання необхідно починати з дитячого садка.

Дітям передшкільного віку характерна активність до пізнання нового, податливість педагогічним впливам. Засвоєні у період – знання, навички, звички, способи поведінки – є фундаментом її розвитку особистості [27].

Ми вважаємо, що в рамках вищезгаданої нами роботою, педагоги повинні слідувати таким напрямкам діяльності як:

1. Здоров'язберігаючий.
2. Духовно-моральний.
3. Культурно-краєзнавчий (національно-регіональний компонент).
4. Цивільно-патріотичний.
5. Екологічний.

Зазначені завдання та напрями розв'язуються в усіх сферах активності дітей: під час організованої освітньої діяльності, під час ігрової активності, у режимних моментах, у самотійній і спільній діяльності з іншими дітьми, а

також у взаємодії з оточуючим суспільством. Рівень ознайомленості дітей дошкільного віку із патріотизмом в значній мірі залежить від того, які матеріали обирає та використовує педагог. У формуванні патріотичних почуттів у вихованців велике значення має відбір та створення інноваційних підходів.

У роботі слід використовувати різноманітні методи та прийоми з урахуванням психологічних особливостей дітей передшкільного віку (сприйняття навколишнього, конкретність мислення) [24]. Вважаємо, що найбільш ефективний метод – проектний метод, який дозволяє створити природну навчальну ситуацію та практичну взаємодію дітей та дорослих (у тому числі батьків), забезпечуючи поетапну послідовність у організації виховання та розвитку дітей [25].

Проектний метод навчання, один із способів досягнення якості освіти, її оновлення, ефективності розвитку дитини; дозволяє об'єднати інтереси всіх учасників проекту:

- педагог має можливість самореалізуватися, виявити креативність у роботі відповідно до професійного рівня;
- батьки мають можливість брати участь у процесі виховання дітей;
- діти організовані відповідно до їхніх інтересів, бажань і потреб [26].

Виховання любові до Батьківщини, рідного міста – означає пов'язувати виховну роботу із соціальним життям, що оточує дитину. Патріотичне виховання пронизує всі види діяльності: гра, спостереження, бесіди, читання художньої літератури, художня творчість, фізична культура, праця, конструювання, формування життя (екскурсії, прогулянки) та інші.

У роботі необхідно дотримуватися принципів: цілісності в єдності навчання, виховання та розвитку, з одного боку, та системності з іншого; обліку вікових, індивідуальних особливостей, атмосфери доброзичливості та взаєморозуміння; особистісно-орієнтованого підходу – знання набуваються

дитиною під час активної діяльності.

Найважливішим символом української держави виступають державні символи та їх включення до змісту навчання та виховання у системі освіти. Використання державних символів нашої країни є найважливішим елементом залучення учнів до українських духовно-моральних цінностей, культури, історичної пам'яті.

На нашу думку, у роботі слід використовувати різні форми роботи з дітьми:

- освітня діяльність із дітьми (як організована, і безпосередня). Педагог повинен ретельно розробляти форму, структуру та методи проведення занять, щоб ефективно втілювати поставлені перед ним завдання. Також важливо використовувати спеціальні методи, які сприяють підвищенню пізнавальної активності та емоційного заангажування на кожному етапі заняття. Забезпечення активного мислення дітей є ключовим аспектом, і для цього можна використовувати методичні прийоми, такі як порівняння, поставлення питань, індивідуальні завдання, залучення до досвіду дітей, стимулювання обміну питаннями між ними та вихователем, а також ігрові елементи та інші ефективні методи.

- ігрова діяльність. Ігри також сприяють вирішенню завдань патріотичного виховання.

- дидактичні ігри та вправи: «Закінчи пропозицію»; «Слова любові до Батьківщини»; «Поясни значення» (золотоголовий, могутня, вільна); «Склади прапор, герб»;

- екскурсії до пам'ятних місць. До таких екскурсій є: покладання квітів до пам'ятника, хвилина мовчання, зустріч з учасниками бойових дій.

- читання художньої літератури, що відповідає віковій категорії дітей – про захисників рідної землі, Батьківщини;

- образотворча діяльність (продуктивна): малювання, ліплення, аплікація.

- рухова та музична діяльність: рухливі ігри: «Хто швидше доставить донесення до штабу», «Влучний стрілець», «Подолання перешкоди», «Бойова тривога». Використання аудіо та відеоапаратури для слухання музичних творів про Рідну землю, показу дітям фільмів про героїзм наших людей.

Ми вважаємо, що вкрай важливими елементами в цьому процесі є взаємодія з батьками.

Вся робота з патріотичного виховання проходить у тісному контакті із сім'єю. Заклади дошкільної освіти у своїй роботі з сім'єю мають спиратися на батьків не лише як на помічників, а як на рівноправних учасників формування дитячої особистості.

Вважаємо, що найбільш актуальними формами взаємодії з батьками у цьому напрямі є:

- природоохоронні акції «Посади квітку», «Виготовлення годівниці» та ін.
- спільна діяльність дітей та батьків;
- конкурси;
- інформаційні стенди, папки-пересування, бібліотека для батьків.
- опитувальні методи (анкети, тести).
- педагогічні розмови з батьками (індивідуальні, групові, спільні).

Вибудовуючи, спільну діяльність із батьками вихованців важливо досягти наступних результатів:

- встановити партнерські та довірчі відносини з батьками;
- добитися того, щоб батьки виявляли щиру зацікавленість життям дитини у дитячому садку;
- зробити так, щоб батьки активно брали участь у житті групи та дитячого садка.

3.2. Практичний зміст досліджуваної проблеми

Многовікова історія людства підтверджує, що кожна цивілізація витримувала найважчі випробування завдяки живим традиціям і збереженій історичній спадщині, переданій від покоління до покоління. У всі часи діти активно брали участь у традиційних святах і обрядах, тим самим вносячи свій вклад у національні та культурні звичаї, освоюючи знання від старших поколінь. Пісні колискові, народні казки, традиційні ігри та іграшки - все це дозволяє дитині освоїти унікальні особливості своєї країни, що є ключовим елементом національно-патріотичного виховання. Завжди було важливим завданням держави патріотичне виховання дітей. Любов до Батьківщини виявляється в повазі до історії свого народу, шануванні його культурних та національних традицій, гордості за досягнення своєї країни, а також у співчутті та співпереживанні в разі бід та невдач. Те, що ти відчуваєш, знаєш і розумієш, те ти можеш дійсно берегти, любити та захищати. Патріотичні почуття, народжені з любові до рідної землі, проходять численні етапи свого розвитку до досягнення зрілості. Завдання кожного ЗДО виростити в душі дитини любов до рідного краю, дому, сім'ї, до рідної природи [30].

На нашу думку, одним із найбільш доступних способів для національно-патріотичного виховання дітей передшкільного віку є дидактичні ігри. У рамках нашого дослідження нами було складено альбом краєзнавства, в якому поміщено приклади дидактичних ігор, що можуть бути використані педагогами в роботі з національно-патріотичного виховання дітей вікової категорії, що вивчається нами. За основу розроблених ігор ми взяли досвід педагога-методиста освітнього порталу «Всеосвіта» Степанової А. І [41]. Ми переконані, що ці приклади ігор потрібно використовувати згідно з тематикою заняття або заходу в найбільш сприятливий час.

Педагогічний аспект гри пов'язаний із розумінням її як форми організації життя та діяльності дітей. У основі ігрової діяльності лежать, на думку Д.В. Менджерницької, такі положення:

- гра покликана вирішувати загальновиховні завдання, першочерговим серед яких є розвиток моральних та суспільних якостей;
- гра повинна мати розвиваючий характер і проходити під пильною увагою педагога;
- особливість гри як форми життя дітей полягає у її проникненні у різні види діяльності (праця, навчання, побут)[27].

Для дітей гра виступає як сфера їхньої соціальної творчості, місце, де вони можуть виражати себе та спільно творити. Гра не лише розважальна, а й надзвичайно інформативна. Це засіб, що допомагає дитині відкривати саму себе у колективі своїх ровесників, набуваючи соціальний досвід і вивчаючи культуру минулого, сучасного та майбутнього. Гра є своєрідним шляхом повторення соціальної практики, яка доступна для розуміння і вчить важливим аспектам взаємодії в суспільстві.

В. Сухомлинський, Ж. Піаже, Д. Гарднер у своїх роботах зазначали, що на всіх етапах розвитку особистості гра сприймається як цікаве, необхідне життєдіяльності дошкільника заняття. Чим старша дитина, тим більше вона сприймає розвиває та виховує значення гри [28].

Психологічний потенціал гри у тому, що створює умови творчого самовираження дітей, а творчість є потужним засобом її розвитку. Ігри властиві такі соціально-психологічні та педагогічні функції, як:

- орієнтаційна – створення уявної ситуації, орієнтована дошкільника певні норми поведінки у житті суспільства;
- коригуюча – вносить зміни до свідомості дітей за їхньою поведінкою, де вони у грі намагаються зробити стрибок над рівнем своєї звичайної поведінки;
- заміщаюча – властивості речі зберігаються, але значення їх перекидається;
- розвиваюча - у грі у дошкільнят ефективно розвиваються всі психічні процеси;

- терапевтична – застосовуваний корекції різних відхилень у поведінці дітей: непристосованість, агресивність, замкнутість [29].

Гра, безсумнівно, є ключовим інструментом для виховання та розвитку малюка. Це не лише сприяє розвитку різних психічних процесів, таких як мислення, мова, пам'ять та увага, але й формує важливі якості особистості, такі як наполегливість, зосередженість і вміння дотримуватись правил. Гра є ефективним засобом виховання співчуття, вміння надавати допомогу та розвиває почуття дружби. Через гру діти відкривають для себе навколишній світ, розширюючи своє уявлення як про предмети та явища навколишнього середовища, так і про широкий спектр предметів, з якими вони можуть взаємодіяти, вчать від дорослих.

Висновки до третього розділу

Національно-патріотичне виховання дітей передшкільного віку є важливою складовою формування громадянської свідомості та патріотизму в маленьких мешканців нашої країни.

Любов дитини до Батьківщини, починається з родинного оточення. Батьки, бабусі та дідусі, а також дитячий садок і навколишнє середовище грають важливу роль у формуванні цієї любові. Діти повинні відчувати, що їхні рідні та рідна земля є частиною їхнього життя і цінності, які потрібно берегти.

Ознайомлення з історією, географією і природою рідного краю є також надзвичайно важливим елементом національно-патріотичного виховання. Діти повинні знати свою історію, географію та природні багатства країни, щоб розвивати почуття гордості і патріотизму. У цьому віці діти дуже активні і відкриті до нових знань. Їхні здібності і навички формуються на цьому етапі, і важливо використовувати цей час для впровадження патріотичних цінностей в їхнє життя.

Дидактичні ігри є чудовим інструментом для національно-патріотичного виховання. Вони допомагають дітям весело та ефективно вивчати рідну історію, культуру і традиції. Альбом краєзнавства з прикладами таких ігор є важливим ресурсом для педагогів, які працюють з дітьми цього віку.

Усе це сприяє формуванню патріотичних почуттів та глибокого зв'язку з Батьківщиною з самого раннього дитинства, що є важливою складовою майбутнього активного та відданого громадянина.

ВИСНОВКИ

Отже, під час виконання кваліфікаційної роботи нами була здійснена спроба теоретично та практично обґрунтувати та дослідити особливості національно-патріотичного виховання дітей передшкільного віку засобами краєзнавства.

В ході нашої роботи ми приділили увагу аналізу психофізіологічних особливостей дітей передшкільного віку. Ми прийшли до висновку, що цей віковий період характеризується інтенсивним розвитком дитини. У передшкільному віці відбуваються значущі зміни в різних сферах дитячого розвитку. Основні види діяльності покращуються, а психічні процеси активно розвиваються.

Зокрема, пам'ять дитини передшкільного віку проходить через суттєві зміни як кількісного, так і якісного характеру. Інформаційний обсяг пам'яті збільшується, а якісні зміни виражаються у розвитку опосередкованості та довільності. Дитина не лише запам'ятовує цікаву для неї інформацію, але також вивчає прийоми для збереження потрібних даних.

Ця стадія розвитку вихованця визначає важливі можливості для національно-патріотичного виховання. Дитина починає відчувати і розуміти свій національний і культурний ідентитет, і краєзнавство може відігравати ключову роль у формуванні цих цінностей та уявлень.

Ми розглянули концепцію "національно-патріотичного виховання" і визначили, що вона охоплює різні аспекти, такі як соціальні, цільові, функціональні, організаційні та інші. Цей вид виховання пронизує усі покоління та впливає на всі сфери життя, включаючи соціально-економічну, політичну, духовну, правову та педагогічну. Він базується на освіті, культурі, науці, історії, державі та праві, відіграючи ключову роль у формуванні громадянськості та національної ідентичності [8].

Ми визначили загальні особливості краєзнавства. Встановили, що воно здавна цікавило філософів, соціологів, психологів, етнографів, істориків,

географів як феномен соціальної культури. Краєзнавство розкриває особливості засвоєння людьми унікального природного ландшафту, національної культури.

Наша робота включала також детальний аналіз ролі краєзнавства в загальній практиці дошкільної освіти. Під час цього аналізу ми докладно вивчили те, як діти передшкільного віку взаємодіють із краєзнавчим матеріалом, а також які методи та підходи використовуються в цьому процесі.

Встановлено, що робота з краєзнавством в дошкільних закладах відбувається комплексно, охоплюючи різні аспекти патріотичного та культурного виховання. Вона спирається на принцип «від простого до складного», що означає, що діти спочатку знайомляться із базовими поняттями краєзнавства та власною культурою на простому рівні, а з часом розширюють свої знання та розуміння.

Педагоги в дошкільних закладах використовують ігрові методи, малювання, пісні, оповіді, та інші креативні підходи для зацікавлення дітей краєзнавчими темами. Це сприяє не лише навчанню, але й розвиває творчий та пізнавальний потенціал маленьких вихованців.

Такий комплексний та системний підхід до впровадження краєзнавства в дошкільну освіту гарантує, що діти формують глибше розуміння та позитивне ставлення до власної культури, історії та природи своєї місцевості, що, в свою чергу, сприяє розвитку національно-патріотичного виховання з самого молодшого віку.

В межах практичної частини нашого наукового дослідження нами було розроблено альбом з краєзнавства, що містить дидактичні ігри, та методичні поради для педагогів, що допоможуть в процесі національно-патріотичного виховання дітей.

Окремо відзначимо, що нами було узагальнено методичні рекомендації для вихователів дошкільних закладів з метою національно-патріотичного виховання дітей передшкільного віку на основі психофізіологічних особливостей.

Вважаємо, що усі поставлені завдання нашої роботи виконані. Дослідження з питань національно-патріотичного виховання дітей передшкільного віку через краєзнавство може бути важливим та цікавим напрямком. Вважаємо, що продовження дослідження цієї теми може включати наступні аспекти:

- Розробка та апробація методик. Розробляти та використовувати на практиці нові методики для національно-патріотичного виховання дітей передшкільного віку, які базуються на краєзнавчому матеріалі.
- Аналіз розвитку патріотичних цінностей. Дослідження може включати вивчення впливу краєзнавства на розвиток патріотичних цінностей у дітей. Це може вимагати анкетування, спостережень і співбесід з дітьми та їх батьками.
- Оцінка впливу краєзнавства на когнітивний розвиток. Дослідження може також базуватися на тому, як вивчення рідного краю впливає на когнітивний розвиток дітей. Це може включати аналіз їхньої спроможності запам'ятовувати і аналізувати інформацію, розв'язувати завдання тощо.
- Розробка освітніх програм. На основі результатів дослідження можна розробити спеціальні освітні програми для закладів дошкільної освіти що сприятимуть національно-патріотичному вихованню через краєзнавство.
- Співпраця з батьками та педагогами. Для успішної реалізації виховних цілей важливо включити батьків та вихователів у процес. Розробляти способи співпраці та обміну ідеями для забезпечення національно-патріотичного виховання вдома і в закладі дошкільної освіти.
- Моніторинг і оцінка результатів. Постійно відстежувати та оцінювати результати впровадження програм та методик. Це допоможе адаптувати підходи та зробити їх більш ефективними.

Переконанні, що ці дії допоможуть поглибити розуміння впливу краєзнавства на національно-патріотичне виховання дітей передшкільного віку та розробити конкретні інструменти і програми для цієї мети.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Г. Краєзнавство як засіб патріотичного виховання дітей. Наукові записки Кіровоградського національного технічного університету. Серія: Педагогічні науки. 18. 2010. С. 14-18.
2. Анікіна Т. Патріотичне виховання майбутніх учителів музики засобами художнього краєзнавства: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / Інс-т педагогіки АПН України. Київ, 1993. 29 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу. Практика управління дошкільним закладом. URL: <https://ezavdnz.mcfrr.ua/book?bid=37876> (дата звернення: 19. 02. 2023).
4. Бех І. Виховуємо патріотизм як почуття і цінність. Вихователь-методист дошкільного закладу. № 6. 2016. С. 4–8.
5. Бех І. Патріотизм має бути дієвим: сучасний підхід до патріотичного виховання. Дошкільне виховання. № 8. 2016. С. 2–4.
6. Бех І. Система патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін : навчально – методичний посібник. К. : Пед. думка, 2011. 240 с.
7. Бондаренко Н. Формування духовних цінностей у старших дошкільників засобами регіональної історико-культурної спадщини : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук; спец. 13.00.07. Луганськ, 2007. 239 с.
8. Боришевський М. Національна самосвідомість у громадському становленні особистості. Київ: СКО «Беркут», 2002. 64 с.
9. Бурова А., Долинна О., Низковська О. Планування освітнього процесу в сучасному дошкільному закладі. Дошкільне виховання. № 11. 2002. С. 30.

- 10.Верменич Я. Історична регіоналістика в Україні: спроба концептуального аналізу. К., 2003. Всеукраїнська спілка краєзнавців. Від "А" до "Я". Довідник. К., 2001. С. 300.
- 11.Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич: Коло, 2003. С. 400.
- 12.Іншакова І., Долбня О. Використання народних обрядів, звичаїв, традицій у вихованні дітей дошкільного віку. VIII International Scientific And Practical Conference «Integration Of Scientific And Modern Ideas Into Practice» (15-18 Листопада 2022 Року, Швеція, Стокгольм). С. 491–494.
- 13.Гавриш Н., Крутій К. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи. Дошкільне виховання. №8. 2015. С. 2 – 7.
- 14.Газіна І. Формування першооснов національної самосвідомості у дітей старшого дошкільного віку засобами української народної музики: автореф. дис. ... канд. пед. наук; спец. 13.00.08 / Інститут проблем виховання АПН України. Київ, 2008. 20 с.
- 15.Гусєва І. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку в контексті краєзнавчої діяльності. Педагогіка та психологія, 2, 2015 42-45 с.
- 16.Дяченко М. Психологія виховання дітей дошкільного віку. Київ: Освіта. 2010. С. 200.
- 17.Єрмоленко О. (2008). Краєзнавство в системі педагогічної освіти: теоретико-методологічний аспект. Педагогічний процес: теорія і практика, 1(13), 53-58.
- 18.Загородня Т. Роль краєзнавства у формуванні патріотичних почуттів дітей дошкільного віку. Вісник Київського університету імені Бориса Грінченка. Серія: Педагогіка, 3, 2008. 84-88 с.
- 19.Захаренко Т. Психологія розвитку дитини. Київ: Освіта. 2012. С. 150.

20. Історичне краєзнавство в Українській РСР. К., 1989. С. 200.
21. Кисіль Н. Школа маленьких патріотів. Проект освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку. Харків : Видавнича група «Основа», 2016. 216 с.
22. Костенко В. Виховання патріотичних почуттів у дошкільників через краєзнавчу діяльність. Педагогіка і психологія, 5, 2016. 96-100.
- Краєзнавство в Україні: сучасний стан і перспективи. К., 2003. С. 200.
24. Кузьменко О. Психологія розвитку дітей дошкільного віку. Київ: КМ Академія. 2007 С. 400.
25. Лещенко О. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку. Дошкільне виховання. 2003. № 9. С. 12-16.
26. Лісовець О. Особливості становлення і розвитку самостійності дитини у дошкільному віці. Психолого-педагогічні науки. № 3. 2018. С. 28-34.
27. Лукашенко, О. Краєзнавча діяльність як засіб формування патріотичних почуттів дітей дошкільного віку. Педагогіка і психологія, 1, 2014. 75-78.
28. Мацюк О. Використання документів архівів у галузі історичного краєзнавства при підготовці статей до Зводу пам'яток історії та культури. Архіви України. 1969. № 3.
29. Національно-патріотичне виховання дошкільнят. ДНЗ № 144. URL: http://dnz114.edu.kh.ua/nacionaljno-patriotichne_vihovannya_v_dnz/ (дата звернення: 19. 02. 2023).
30. Панасенко Д., Єнгаличева, І. Дидактичні ігри: поняття та види. Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка 2018». XX Всеукраїнська наукова конференція молодих учених. с. 401-403.
31. Педагогіка. Передшкільний вік. Все для студентів. URL: http://megalib.com.ua/content/3843_Pereddoshkilnii_vik.html (дата звернення: 19. 02. 2023).

32. Переддошкільний вік. Педагогіка. URL: <https://ukped.com> (дата звернення: 19. 02. 2023).
33. Періоди дитячого віку. Блог. URL: <https://medblog.in.ua/periody-dytyachoho-viku/> (дата звернення: 19.02. 2023).
34. Періоди життя дитини. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-21154> (дата звернення: 19.02.2023).
35. Пономаренко О. (2019). Розвиток обдарованих дітей дошкільного віку. Київ: Генеза. С. 300.
36. Психологія розвитку. Вікова і педагогічна психологія. Підручники. URL: https://pidru4niki.com/18680511/psihologiya/doshkilniy_vik (дата звернення: 19.02.2023).
37. Максимюк С. Педагогіка: навч. Посіб. Кондор К. 2005. 667 с. 3
38. Середяк А. Історичне краєзнавство: доробок останнього десятиріччя Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ століть: здобутки і проблеми. Львів, 2004.
39. Степаненко О. Вплив краєзнавства на патріотичне виховання дітей. Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу 1(20), 137-142.
40. Степанова А. Збірник ігор з національно-патріотичного виховання для дітей молодшого дошкільного віку. Всеосвіта. URL: <https://vseosvita.ua/library/zbirnyk-ihor-z-natsionalno-patriotychnoho-vykhovannia-dlia-ditei-molodshoho-doshkilnoho-viku-649440.html> (дата звернення: 11. 10. 2023).
41. Субботенко І. Дидактичні ігри в пізнавальній діяльності дошкільників. Чернігів : ФОП Ремізова В. М., 2015. 40 с.
42. Сухомлинська О. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Дошкільне виховання. 2003.

№2. С. 3-8.

43. Ткаченко Л. Формування краєзнавчої компетентності у дошкільників. Дошкільне виховання 2. 2015. 23-28 с.
44. Шаповал О. Педагогіка та психологія дошкільного віку. Київ: Лібра Терра. 2015. С. 400.